

معماری آندره گدار

ویکتور دانیل - بیژن شافعی - سهراب سروشیانی

مجموعه معماری دوران تحول در ایران

معماری آندره گدار

ویکتور دانیل، بیژن شافعی، سهراب سروشیان	مؤلفان
گلناز ناجیار	حکمکار نجفی و ندوین
عبدالعلی عظیمی	ویراستار فارسی
سیدلا فاسی	ترجمه به فرانسه
هریم موسوی، پیر دورتیگیه، اوران بیژار	ویراستار بخش فرانسه
اعجاز حسین	ویراستار بخش انگلیسی
محمدزاده بربیانی، خسل کاووس	صفحه‌آرایی
ماهور ذهراوی	ویرایش تصاویر
فرآیند گویا	لیتوگرافی
محسن حقیقی	مدیر تولید
محمدندلی غیریز محسنی	ناظر فنی جاپ
۱۰۰۰	شمارگان ۱۰۰۰ نسخه
ستاره سری	جاپ
صحابی علی	مسانی
۹۷۸-۹۰۰۰-۴۳۱۹۷-۶	شابک

(۲) همه حلولی جاپ و نشر بعد از ساخته است
هر کوئی استفاده از مطالب و تصاویر این کتاب صرفاً از طریق مجوز کسی مؤذان مجاز است.

فهرست

۸	پیش‌گفتار
۱۴	زنده‌گی فامه آندره گدار
۱۸	سفرهای اولیه به شرق، مصر و بغداد
۲۰	آندره گدار در افغانستان
۲۳	حضور آندره گدار در ایران
۲۶	■ دوره پنج ساله اول (۱۳۰۷-۱۳۱۲)
۳۰	■ دوره پنج ساله دوم (۱۳۱۳-۱۳۱۷)
۳۴	■ دوره پنج ساله سوم (۱۳۱۸-۱۳۲۳)
۳۷	■ دوره پنج ساله چهارم (۱۳۲۴-۱۳۲۸)
۴۲	■ دوره پنج ساله پنجم و ادامه فعالیت‌های گدار (۱۳۲۹-۱۳۳۹)
۵۰	زمینه‌های مؤثر بر معماری آندره گدار
۵۲	زمینه‌های معماری جهان
۵۳	■ آرت دکو
۶۴	■ نمایشگاه ۱۹۳۷ پاریس، سبک و نمادهای اصلی
۷۷	■ پکبو
۸۰	زمینه‌های باستان‌شناسی
۸۱	■ توجه فرانسویان به میراث کهن ایران، زمینساز حضور آندره گدار
۸۵	■ توجه به آثار ملی در دوره خدمت آندره گدار
۹۸	زمینه احیای هویت ملی (باستانی و اسلامی) در معماری
۱۰۴	وزارت معارف و توسعه مرآکز آموزشی نوین
۱۰۵	■ سابقه آموزش جدید
۱۰۷	■ علی‌اصغر حکمت شیرازی و توسعه مرآکز آموزشی جدید
۱۱۰	■ توسعه بنامهای معارفی در دوره حکمت
۱۱۶	زمینه‌های نظری آندره گدار
۱۲۰	فعالیت‌های فرهنگی

۱۲۲	دانشکده هنرهای زیبا
۱۴۴	فعالیت مجدد انجمن آثار ملی (۱۳۲۳ ه ش)
۱۵۰	کتاب‌ها و مقاله‌ها
۱۵۲	■ مجموعه آثار ایران
۱۵۳	■ کتاب هنر ایران
۱۵۶	بناهای
بناهای تا سال ۱۳۱۲	
۱۵۸	
۱۶۰	■ آرامگاه فردوسی (طرح آندره گدار)
۱۷۶	■ میدان نقش جهان (طرح میدان - مرمت بندها)
۱۹۰	وزارت معارف و توسعه فعالیت‌های معماری گدار
۱۹۴	تأسیس دانشگاه تهران
۱۹۵	■ سابقه آموزش عالی
۱۹۷	■ تأسیس دانشگاه
۲۰۲	طرح مجموعه و بناهای دانشگاه تهران
۲۰۶	■ طرح مجموعه دانشگاه تهران
۲۱۲	■ نالار تشریع
۲۲۲	■ دانشکده میکروب‌شناسی
۲۲۸	■ دانشکده پزشکی و ادامه طرح دانشکده‌ها زیر نظر گدار
مدارس	
۲۴۶	سردر دیبرستان شاهپور شیراز
۲۵۰	■ دیبرستان علوم معقول و منقول اصفهان
۲۵۸	موزه‌ها، کتابخانه‌ها، آرامگاه‌ها
۲۶۰	■ موزه ایران باستان و کتابخانه ملی
۲۸۶	■ موزه آستانه قم (طرح مرمتی)
۲۹۲	■ موزه و کتابخانه آستانه مشهد
۳۰۶	■ موزه پارس شیراز (طرح مرمتی)
۳۱۶	■ موزه آذربایجان تبریز
۳۲۲	■ آرامگاه حافظ
۳۲۸	■ امامزاده یحیی (تجدید بنا)
معماری آندره گدار — مراجع و زمینه‌ها	
۳۴۸	
۳۶۳	نمايه

پیش‌گفتار

اندیشه ایجاد گروه تحقیقاتی معماری دوران تحول در سال ۱۳۶۱ شکل گرفت و یک سال بعد در جمیع دانشجویی و با عضویت پنج داوطلب به تحقق برسست. شناخت تاریخ معماری معاصر و معرفی نمونه آثار و نیز معماران شاخص این دوره، انگیزه اولیه شکل گیری این گروه تحقیقاتی بود. تا آن زمان با وجود نیاز مبرم به ادبیات تحلیلی و تاریخی معماری این دوره، راهکار سازمان یافته و مؤثری برای حمایت و هدایت شبکه‌گان تحقیق وجود نداشت. در نتیجه فعالیت‌های تحقیقاتی با مشکلات فراوانی رویه‌رو می‌شد، که منجر به انصراف فعالین و در برخی موارد توقف فعالیت پژوهشی می‌گردید. در آغاز راه مشکلات دسترسی به اسناد و مراجع آشکار شد. بیشتر آثار منتشر شده راجع به معماری این دوره متکی بر اسناد معتبر نبود و گاه تابرواشتی شخصی و غیرمستند تنزل می‌یافتد. مراجع و اسناد مورد نیاز بسیار گسته و پراکنده بود، و برای دسترسی به آنها تحقیقات وسیع کتابخانه‌ای به موازات مراجعات مبدانی، و استفاده از خاطرات مکتوب و تاریخ شفاهی در سطحی گسترده، ضرورت داشت. در مورد مطالعات کتابخانه‌ای کافی است به مراجعی از قبیل روزنامه‌ها و انواع نشریات ادواری، آرشیو اسناد اداری و مراکز مختلف اسناد ملی و معماری اشاره کرد تا وسعت فعالیت جمع‌آوری اطلاعات معلوم شود. دهه ۶۰ به پایان نرسیده بود که گروه تحقیق

به درک تازه‌ای از ضرورت‌ها دست یافت. در سال‌های آغازین دهه ۷۰ فعالیت آزاد تحقیقاتی به وظیفه‌ای حرفه‌ای و ملی تبدیل شد و اهداف تحقیقاتی گسترش یافت. رایطه زمینه‌های مختلف از قبیل مدرنیته، صنعت، باستان‌شناسی، معماری جهان و تحولات سیاسی - اجتماعی مورد توجه واقع شد و ارائه تاریخ تحلیلی مستندی از معماری این دوره، ضمن معرفی معماران و آثار آن‌ها، در دستور کار قرار گرفت.

معماری دوران تحول به دوره‌ای از معماری سرزمین ایران می‌پردازد که تحول، یکی از مشخصه‌های مستمر آن است. از دیدگاه تاریخی، این دوره از اواسط دوران سلطنت ناصرالدین‌شاه قاجار شروع شده و تا به امروز ادامه یافته است. در این دوره، تحول یا مشخصه‌های متغیری همراه است. معماران ایرانی و خارجی در این دوره بناهای متعددی ساخته‌اند که به تأسی از زمینه‌های مختلف و مشخصه‌های متغیر دوران تحول شکل گرفته و قابل طبقه‌بندی در دوره‌های تاریخی متمایزی است. بر اساس این طبقه‌بندی، ارائه نتایج تحقیق در قدم اول شامل معرفی معماران منفرد و آثار معماری آن‌هاست. با معرفی معماران هر دوره، در قدم بعدی امکان معرفی دوره‌های تاریخی و نهایتاً کلیت معماری دوران تحول فراهم می‌شود. به این ترتیب نتایج در سه سطح قابل ارائه است. معرفی معماران، معرفی دوره‌های تاریخی و ارائه تاریخ تحلیلی معماری دوران تحول.

اکنون بیش از سی سال از شروع فعالیت گروه معماری دوران تحول می‌گذرد. در سراسر این مدت، علاوه‌بر فعالیت مستمر اعضا در طول هفت، جلسات کارگروه هر سه‌شنبه حتی در برخی اوقات در ایام تعطیل رسمی به منظور هم‌اندیشی در مورد یافته‌ها شکل شده است.

گروه معماری دوران تحول تا کنون سه کتاب از معماران منفرد منتشر کرده است: معماری نیکلاسی مارکف، معماری کریم طاهرزاده بهزاد و معماری وارطان هوانیان؛ کتاب معماری آندره گدار چهارمین کتاب از این مجموعه است.

آندره گدار یکی از معدود کارشناسان غیر ایرانی در دهه‌های اول قرن چهاردهم هجری شمسی است که مقامی رسمی و دولتشی یافت. فعالیت او در بیش از سه دهه تنوع قابل توجهی دارد. علاوه‌بر باستان‌شناسی، فعالیت‌های فرهنگی، طراحی معماری و حتی حضور در صحنه سیاسی جنگ جهانی دوم در کارنامه او به چشم می‌خورد. گدار در این سه دهه، هدایت فعالیت‌های باستان‌شناسی کشور را به عهده داشت. تأسیس موزه ایران باستان، تهیه و تنظیم اشیاء و طراحی ساختمان موزه – که خود موزه‌ای برای موزه است – از ثمرات این فعالیت به شمار می‌آید. از یادگارهای ماندگار او علاوه‌بر تألیفاتش، تأسیس دانشکده هنرهای زیبایت که از سال ۱۳۴۹ هجری شمسی دانشجویان معماری داخل کشور را پرورش داد و سالیان دراز تنها دانشکده معماری ایران یافی ماند.

اوج دلستگی و پیوستگی عاشقانه گدار به جهان هنر و معماری ایرانی، در طرح آرامگاه حافظ تجلی یافته است. مکانی که هر ساله بلکه هم‌روزه با صمیمیتی عارفانه بیشترین جمعیت مشتاق را پذیرا می‌شود و از همان ابتدا به مظهری از شیراز و نشانه‌ای از حافظ بدل شده است.

تحقیق و جمع‌آوری اطلاعات درباره گدار به دلیل تنوع فعالیت‌ها، حضور فعال در نقاط مختلف

جهان و کم بود اطلاعات در مورد او در آرشیوهای تخصصی، نیاز به تلاش بسیار و صرف زمانی طولانی داشته است. از سفر به زادگاهش، شومن، و جست وجو در کشورهایی که او در آنها فعالیت داشت تا کند و کاو در نامه‌های پراکنده و فراوان اداری، مجموعه‌های تخصصی، مجلات و روزنامه‌ها... با این امید که نتایج حاصل علاوه بر معرفی گذار و فعالیت‌های او در شناسایی بخشی از تاریخ معماری سرزمین ایران به کار آید.

ده سال پیش از این در سال ۱۳۸۳ هش صحن سفر به فرانسه برای تکمیل مدارک و استناد، به نظر می‌آمد که عمده مطالب کتاب آماده است. طی پنج سال بعد تکمیل مطالب ادامه یافت و در آغاز سال ۱۳۸۸ هش سفری مجدد به کشور فرانسه به منظور مراجعت به مراکز استناد از جمله مدرسه یوزا و - محل تحصیل گذار - شهر کوچک شومن - زادگاه او - ضرورت یافت. در چهار سال پایانی، کار تکمیل کتاب به فعالیتی مستمر تبدیل شد.

در اینجا لازم است به نقش فعال خانم گلنار تاجدار در مراحل تحقیق و تدوین چه در ایران و چه در فرانسه اشاره شود. بخش‌های زندگی نامه و زمینه‌های معماری جهان از نتایج تحقیق ایشان پدید آمده است. خانم تاجدار در تحقیق و تدوین سایر بخش‌های کتاب نیز فعالیتی مستمر داشت، در طراحی و ترکیب‌بندی کتاب مشارکت کرد و کار وسیع جست وجو و انتخاب استناد تصویری و تنظیم مراجع را به عهده گرفت و پس از تهیه مراکز کتاب، بررسی مجدد استناد تصویری و بازخوانی کتاب را در چند مرحله انجام داد.

سپاسگزاری

تحقیق و جمع آوری اطلاعات مدیون همکاری مؤسسات و مراکز مختلف در خارج و داخل کشور و فعالیت، همراهی و راهنمایی استادان و همکارانی است که تنها به کمک آنها امکان تهیه این کتاب میسر شده است. به این وسیله از مساعدت آنها سپاسگزاری می‌شود.

مؤسسات و مراکز داخل کشور:

- سازمان استناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

- موزه ملی ایران

- عکاسخانه کاخ گلستان

- مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

- موسسه کتابخانه و موزه ملی ملک

- کتابخانه مرکزی، مرکز استناد و تأمین منابع علمی دانشگاه تهران

- انجمن آثار و مقابر فرهنگی

- مهندسان مشاور پیررواز

- مهندسان مشاور آمود

- مرکز استاد عمارت مسعودیه
- موزه آستانه قم
- پردیس هنرهای زیبای دانشگاه تهران
- آرشیو عکس روزنامه اطلاعات

مؤسسه‌ها و مراکز خارج از کشور:

- انسیتو معماران فرانسوی (IFA)
- مجموعه مس - کتابخانه هنرهای دکوراتیو - پاریس
- دانشکده هنرهای زیبای پاریس
- موزه گیمه پاریس
- شهرداری شهر شومون - فرانسه

کار تحقیق به دلیل گسترده‌گی جغرافیایی حوزه فعالیت آندره گدار، نیاز به مساعدت پارانی در نقاط مختلف داشت. با تشکر فراوان از این سروزان: پاریس؛ آقای علی اکبر مقاره‌ای و آقای کیان مقاره‌ای به خاطر مساعدت در جمع آوری استاد و اسناد تصویری.

خاتم نیلوفر منبعی به خاطر جمع آوری اطلاعات و اسناد تصویری.

شیراز؛ آقای جمشید خجندی به خاطر فعالیت گسترده در تکمیل تحقیقات و جمع آوری مدارک و اسناد تصویری استان فارس.

انتشارات نوید شیراز به خاطر صدور مجوز استفاده از مدارک و اسناد تصویری این انتشاراتی. آقای محمد کریم خرمائی به خاطر در اختیار گذاشتن اسناد تصویری، کاژرون فارس؛ آقای محسن عبادی، نصرالله بزدانی و محسن توحیدیان به خاطر مساعدت در جمع آوری اطلاعات.

اصفهان؛ مهندسان مشاور پلشیر، آقای محمد رضا قائمی، آقای اشکان قائمی و خاتم ندا تجدد. آقای جابر صالحی کوپایی و خاتم هاجر صالحی کوپایی به خاطر تهیه اسناد تصویری و پیگیری جمع آوری اطلاعات.

مشهد؛ آقای رضا دیشیدی به خاطر تهیه نقشه‌ای از موزه آستان قدس رضوی، طرح گدار. و خاتم زهره فرنودیان و آقای نوید عنبرانی به خاطر تهیه اسناد تصویری و پیگیری جمع آوری اطلاعات.

قم؛ آقای علی محسنی کاشانی به خاطر مساعدت و معرفی منابع و اشخاص و در اختیار گذاشتن اطلاعات در مورد دبرستان حکمت.

آقای سید حسین رضوی برگعنی و آقای بهزاد یوسفزاده به خاطر معرفی منابع و اشخاص

و در اختیار گذاشتن اطلاعات و استناد تصویری موزه آستانه قم.
آقای علیرضا سنتگن تراشان به خاطر مساعدت در جمع آوری اطلاعات،
بروجرد؛ آقای حجت‌الله یارمحمدی به خاطر در اختیار گذاشتن استناد تصویری.
تبریز؛ آقای سید جواد صدرالدینی به خاطر مساعدت در جمع آوری استناد تصویری از موزه
تبریز.

تکمیل استناد و استفاده از مراجع مذکون شخصیت‌هایی است که امکانات مجموعه‌های خصوصی
خود را بی دریغ در اختیار گذاشته‌اند. با سپاس از آن‌ها:
– شهریار عدل به خاطر راهنمایی‌ها و در اختیار گذاشتن استناد تصویری و سند اعطای دکتری
افتخاری دانشگاه تهران به آندره گدار.
– خانواده مصطفوی، آقایان خشاپا مصطفوی و خدایار مصطفوی به خاطر در اختیار گذاشتن
عکس‌های مجموعه خصوصی.
– خانواده سامی، آقای حبیب سامی به خاطر در اختیار گذاشتن عکس‌هایی از مجموعه خصوصی.
– آقای علی اصغر ساعد سعیی به خاطر راهنمایی و همراهی در تهیه مدارک و در اختیار گذاشتن
استناد تصویری.
– خانم محبویه قلیچ خانی به خاطر مساعدت بی دریغ در تهیه استناد تصویری تاریخی.
– خانواده موسوی، آقای محمود موسوی و آقای علی موسوی به خاطر در اختیار گذاشتن
عکس‌هایی از مجموعه خصوصی.
– آقای حامد مظاہریان و آقای سید محسن حبیبی به خاطر مساعدت در دسترسی به منابع.
– خانم فرانک قهرمان پور به خاطر در اختیار گذاشتن عکس‌هایی مجموعه خانوادگی.
– خانم طاهره (سُها) نصر به خاطر در اختیار گذاشتن مدارک و استناد تصویری.
– خانم مارین فرومازه به خاطر در اختیار گذاشتن مطالب رساله هائزی و پوله در ایران.
– خانم نازک افشار و خانم مریم موسوی به خاطر تأمین تمهیلاتی برای دسترسی به منابع و استناد
در کشور فرانسه.
– خانم مهران آشوری و آقای جواد نعیمی به خاطر مساعدت و همراهی در دسترسی به منابع.
در اینجا لازم است از خانم خورشید صابر که زحمت استخراج اطلاعات از نشریات راطی سال‌های
متمامی بر عهده گرفته‌اند و اطلاعات با ارزشی را در اختیار تنظیم مطالب این کتاب گذارند و خانم
تاتیانا تاتارو و آقای لنونارد پیروزی که قبول زحمت کردنده و بی‌گیری تهیه برخی استناد تصویری
را در آمریکا به عهده گرفتند و همچنین خانم مریم تصدیقی که در مرحله مطالعات، منابع خارجی
را ترجمه کردنده، و خانم بهاره زبان و خانم الهه کربیلی که در جلسات بازخوانی کتاب حضور
یافتند و خانم بهناز زبان که کار سنجن تنظیم استناد و تصحیح و تکمیل نقشه‌ها را به عهده داشتند،
و آقای بهروز صفرزاده و خانم پرینان رحیمی و خانم سودابه صابر که در تنظیم نمایه‌ها و اسامی

خاص مشارکت داشتند و آقای فرهاد بهبودی که در ترسیم تکمیلی برخی نقشه‌ها مساعدت کردند قدردانی می‌شود.

ترجمه به زبان فرانسه و ترجمه و تنظیم اسامی خاص را خانم سهیلا قاسمی انجام دادند. بازخوانی متن فرانسه را خانم مریم موسوی تقبل کردند. به این وسیله از دقت و علاقه‌ای که در کار داشتند تشکر می‌شود. تکمیل ترجمة متن انگلیسی و ویراستاری آن نتیجه ژحمنات مسئولانه آقای اعجاز حسین و ویراستاری متن فرانسه مدیون توجه و لطف پروفسور پی بر دورتیگه و آقای لوران بیزار است. کار ویراستاری متن فارسی را آقای عبدالعلی عظیمی تقبل کردند. ارتقاء کیفیت نوشتار مدیون ژحمنات ایشان است. گرافیک کتاب را آقای محمدنژاد بریانی به سرانجام رسانید. خانم فربنا رهدار در صفحه‌بندی کتاب پاری کردند. تکمیل، اصلاح و ادیت عکس‌ها را آقای ماهور زهرایی تقبل کردند. چاپ و تولید کتاب با همراهی و مساعدت آقای مakan زهرایی به ثمر رسید. از بذل توجه و دقت نظر ایشان صمیمانه قدردانی می‌شود.

زمستان ۱۳۹۳

ANDRÉ GODARD

ARCHITECTURE

VICTOR DANIEL, BIJAN SHAFEI, SOHRAB SOROUSHIANI

ARCHITECTURE OF CHANGING TIMES IN IRAN

ANDRÉ GODARD ARCHITECTURE

Auteurs	Victor Daniel, Bijan Shafei, Sohrab Soroushian
Assistante	Golnar Tajdar
Éditeur du texte persan	Abdolali Azimi
Traduction française	Soheila Ghassemi
Editeur du texte français	Maryam Moussavi, Pierre Dorfiguier, Laurent Bijard
Editeur du texte anglais	Ajaz Hussain
Mise en page	Mohammad Nezhad Beryani, Asal Kavoosi
Edition des images	Mahoor Zahraee
Couverture de livre	mausolée de Hafez (photographie par Golnar Tajdar, 2012)
Offset	Farayand-e Guya
Directeur de la production	Mohsen Haqlqi
Tirage	1000
Impression	Abyaneh
Reliure	Sahhafi-e Ali

©2015. Tous droits réservés.

Toute reproduction du texts ou des images interdite sans l'autorisation écrite de l'auteur.

Avant-propos	8
Remerciements	10
Biographie d'André Godard	12
Eléments Esthétiques qui ont Influencé l'Architecture de Godard	28
Architecture mondiale	30
Art déco	30
Exposition de 1937 de Paris- les styles et les symboles principaux	34
Paquebot	44
Domaines archéologiques	46
L'Intérêt que les Français portaient au patrimoine antique de l'Iran prépara le terrain pour la présence en Iran d'André Godard	46
L'importance donnée aux œuvres nationales à l'époque d'André Godard	48
Revalorisation de l'identité nationale (ancienne et islamique) en architecture	56
Ministère de l'Education et le développement de nouveaux centres éducatifs	60
L'histoire de l'Education Moderne	60
Ali-Asghar Hekmat Chirazi et le développement de nouveaux centres éducatifs	60
Développement des bâtiments culturels à l'époque de Hekmat	62
Fondements théoriques d'André Godard	66
Activités culturelles	72
La Faculté des Beaux-Arts	74
La Reprise du travail de l'Association des Œuvres Nationales (1944)	78
Livres et articles	80
Athār-e Iran	80
L' Art de l'Iran	80
Architecture d'André Godard, ressources et contextes	82

Preface	9
Acknowledgement	11
André Godard's Biography	13
Background's Influencing Godard's Architecture	29
World architecture	31
Art Deco	31
1937 Exhibition in Paris - Major Styles and Features	35
Paquebot	45
Archeological Background	47
Attention of the French to ancient Iranian heritage, background for Godard's presence in Iran	47
Attention to National Heritage during Godard's Service	49
Revival of National Identity (Ancient and Islamic) in Architecture	57
The Ministry of Education and Development of New Educational Centers	61
History of Modern Education	61
Ali Asghar Hekmat Shirazi and the Development of New Educational Centers	61
Development of Cultural Buildings during the Tenure of Hekmat	63
André Godard's Theoretical Context	67
Cultural Activities	73
The Faculty of Fine Arts	75
Reactivation of the National Heritage Association (1944)	79
Books and Articles	81
Athar-e Iran Issues	81
The Art of Iran	81
Architecture of André Godard, Sources and Background	83

Avant-propos

L'idée de créer le groupe de recherche architecturale de l'*Ere de l'Evolution* se fit jour en 1982, et prit forme l'année suivante au sein d'un cercle d'étudiants composé de cinq membres volontaires. Faire connaître l'histoire de l'architecture contemporaine et présenter des œuvres et des architectes éminents de ce temps-là, sont les deux motifs initiaux de la formation de ce groupe de recherche. Malgré la nécessité cruciale d'un regard analytique et historique sur l'architecture, il n'existe jusqu'à cette date aucune structure organisée et efficace pour soutenir et guider les passionnés de ce type de recherches. Ceux-ci se heurtaient à de nombreux obstacles qui paraissaient leur action.

Le problème de l'accès aux sources se posa dès le début du travail. La plupart des œuvres publiées sur l'architecture de cette époque ne s'appuyaient sur aucun document valable, se réduisant parfois à des perceptions personnelles arbitraires et sans support. Les sources et les documents nécessaires étaient si fragmentés et dispersés, qu'il a fallu, pour y avoir accès, de vastes recherches en bibliothèques, en plus d'enquêtes sur place, ainsi que la consultation de périodiques et d'archives, de pièces administratives, et aussi d'archives appartenant à divers centres nationaux et d'architecture. Avant la fin des années 1980, le groupe de recherches prit une nouvelle conscience de ces exigences. Dès les années 1990, prenant conscience de nouvelles exigences, le groupe qui considérait ces recherches à la fois comme un devoir professionnel et une mission nationale, envisagea de nouveaux objectifs : mettre en lumière les passerelles entre différents domaines qui incluent les aspects de la vie moderne, l'industrie, l'archéologie, l'architecture mondiale et les évolutions socio-politiques. Tout en s'engageant sur la voie de la présentation d'une histoire analytique documentée sur l'architecture contemporaine, le groupe souhaitait faire connaître des architectes et leurs œuvres.

Le groupe d'architectes de l'*Ere de l'Evolution* s'intéresse tout particulièrement à une époque de l'architecture du territoire iranien, dont une des constantes architecturales est caractérisée par l'évolution. Cette époque historique débute au milieu du règne du roi Qâjâr Nassereddine, et se poursuit jusqu'à aujourd'hui. L'évolution, au sein de cette époque, offre des traits variables. Les architectes iraniens et étrangers ont alors construit des monuments inspirés par différents éléments qui s'inscrivent dans cette évolution et que l'on peut classer selon diverses périodes bien distinctes. Selon cette classification, présenter les résultats de recherches consiste, en une première étape, à présenter des architectes originaires et leurs ouvrages. Après avoir présenté les architectes de différents époques historiques, il sera possible, dans une seconde étape, de présenter des époques historiques et finalement la généralité de l'architecture de

l'Ere de l'Evolution. On peut ainsi présenter les résultats sur trois niveaux : les architectes, les époques historiques et l'histoire analytique de l'*Ere de l'Evolution*.

Plus de trente ans ont passé depuis le début du travail de groupe d'architectes de l'*Ere de l'Evolution*. Tout en maintenant leurs activités tout au long de la semaine, ses membres se sont réunis chaque mardi, même les fêtes nationales, organisant des consultations qui ont permis de faire le point sur les acquis de leurs recherches.

Le groupe d'architectes de l'*Ere de l'Evolution* a déjà publié trois livres sur les architectes originaires : l'Architecture de Nikolai Markov, l'Architecture de Karim Taherzadeh Behzad et l'Architecture de Vartan Hovanesian. Le présent ouvrage constitue le quatrième livre de la série.

André Godard est l'un des rares experts étrangers de troisième et quatrième décennies du XXème siècle à avoir occupé un poste officiel de haut-rang en Iran. Ses activités, pendant plus de trois décennies, sont d'une variété considérable. Outre l'archéologie, son bilan de travail comprend les activités culturelles, la conception architecturale et même une présence sur la scène politique de la Seconde Guerre Mondiale. Au cours de ces années, André Godard dirige les activités archéologiques de l'Iran. La fondation du Musée archéologique d'Iran (le Musée national d'Iran), la préparation d'un inventaire des objets et la conception du bâtiment du musée font partie des acquis de ses activités. En plus de ses écrits, la fondation en 1940 de la Faculté des Beaux-Arts constitue l'un des souvenirs les plus impérissables d'André Godard, là où ont été formés des étudiants en architecture, et qui est restée pendant de nombreuses années, la seule Faculté d'architecture de l'Iran. L'attachement amoureux d'André Godard au monde d'art et d'architecture iraniens se retrouve pleinement exprimé quand il dessine les plans du mausolée de Hafez : monument qui accueille de plus en plus de visiteurs enthousiastes grâce à son sens d'intimité mystique. Godard a su en faire le symbole de Chiraz et de Hafez.

Malgré l'étendue des missions d'André Godard et le rôle précieux de son travail en Iran –mais aussi dans d'autres pays–, le groupe s'est retrouvé confronté à une surprenante carence de documents dans les archives locales et il a fallu beaucoup d'efforts et de temps pour enquêter et tenter de rassembler des informations sur sa personne. Il a fallu se rendre jusqu'à sa ville natale de Chaumont, visiter les pays où il avait travaillé, et consulter de nombreuses lettres administratives éparses, des collections privées, magazines et journaux etc., en espérant que ces recherches présenteront André Godard et ses activités, et contribueront en même temps à faire connaître une partie de l'histoire de l'architecture iranienne. Il y a dix ans, en 2004, lors de notre voyage effectué en France pour y compléter notre documentation, il nous est apparu que la plupart

des matériaux du livre étaient prêts, mais il nous a fallu encore cinq ans pour en compléter le contenu. En 2009, nous sommes retournés en France consulter différents centres de documentation comme celui de l'École des Beaux-Arts de Paris, dont il était diplômé, ou celui de sa ville natale. Ces quatre dernières années ont été consacrées à l'achèvement de ce livre.

Nous souhaitons mentionner le rôle particulièrement actif de Madame Golnar Tajdar au fil des recherches en Iran et en France, puis de la rédaction. La biographie d'André Godard et la présentation de courants de l'architecture mondiale sont le résultat de ses investigations. Elle a également participé activement aux recherches et à la rédaction des autres chapitres, ainsi qu'à la tâche immense de recherche et sélection des illustrations et, enfin, à la conception de la maquette de cet ouvrage.

Preface

The idea to form a research group called *Architecture of Changing Times* was first floated in 1982 and a group of five students materialized this in 1983.

Initially, the group's aim was to identify contemporary architectural history as well as prominent architects and their works in Iran. Despite the pressing need for analytical and historical literature of architecture of this period, there were no organized or effective strategies to support enthusiastic researchers. Therefore, research activities faced numerous problems, which made researchers to either defer or abandon their research-based projects.

At first, lack of access to documents and references became evident in Iran. Most of the published works on architecture of this period were not only based on unauthentic documents but were also influenced by personal interpretations and undocumented sources.

Required references and documents were fragmented and scattered which necessitated extensive research in libraries as well as widespread use of unrecorded oral history. In order to realize the extent of the use of library references, one can simply point to the newspapers, periodicals, official documents and archives available in the libraries.

It was not until the 1980s that the research team reached a new outlook. In the initial years of the 1990s, independent research activities became a national and professional responsibility and this led to developing the team's objectives.

Interactions with fields such as modernism, industry, archeology, world architecture as well as socio-political developments became the focus of attention and this provided an agenda for analyzing the documents on architecture of this period and introducing the architects and their works.

Architecture of Changing Times deals with a period of Iran's architecture that features transition in its essence. Historically, this period began from the middle of the reign of Nasser al-Din Shah Qajar and has prevailed since then. This period had some distinct features of its own.

In this era, Iranian and foreign architects built numerous monuments inspired by traits of changing times which can also be classified in different historical periods. Based on this kind of categorization, the first step is to introduce individual architects and their works.

By introducing the architects in each era, grounds will be prepared for publicizing historical periods and analytic history of *Architecture of Changing Times* in subsequent steps.

Therefore, the results can be presented in three stages: introducing architects, representing historical eras and providing analytic history of *Architecture of Changing Times*.

In more than thirty years since its inception, the group has not only had continuous activities but also held workshops on Tuesdays and even on holidays to discuss the latest findings. The group has published three books related to individual architects, namely Nikolai Markov Architecture, Karim Taherzadeh Behzad Architecture and Vartan Hovanesian Architecture. André Godard Architecture is the group's fourth book.

André Godard was one of the few non-Iranian specialists to hold official post in Iran during the third and fourth decades of the twentieth century. His activities in Iran spanned over three decades. In addition to archeology, the scope of his work included cultural, architectural and even political presence during the Second World War. During the three decades, Godard led archaeological activities in Iran. He is also credited with establishing Archaeological Museum of Iran (National Museum of Iran), arranging its artifacts and designing the museum building which is an architectural museum in itself.

His other notable contribution included the establishment of the Faculty of Fine Arts which has educated students since 1940 and has remained the sole institution of its kind for years.

The design of Hafez Mausoleum, which became a symbol of the city of Shiraz, reflects the height of Godard's interest in Iranian art and architecture.

Compiling information on Godard was time consuming given the diversity of his work and his activities in various parts of the world as well as the dearth of research data in specialized archives.

The task of preparing the book on Godard involved a journey to his birthplace Chaumont, investigations in the countries in which he was active as well as reference to official correspondence, magazines and newspapers etc. in the hope that the outcome of these efforts will not only introduce Godard and his activities but will also give an insight into the history of architecture in Iran.

Ten year prior to this, in 2004, during a trip to France to finalize the gathering of the documents for the book, it seemed to us that the major part of the book was ready. However, efforts continued for another five years and in 2009, another trip to France became necessary to gather information from Godard's alma mater Beaux Art University and his birthplace Chaumont. In the next four years, continued work was undertaken to complete the book.

Ms Golnar Tajdar conducted considerable research in compiling the book both in Iran and France. Sections of the book pertaining to Godard's biography and world architecture, originates from her research-based projects. She also played an active role in the book's lay-out as well as its design. She undertook to prepare references and images for the book as well as its revision.

Remerciements

Pour les recherches et la collecte de données, nous sommes redevables à la coopération fructueuse de différents Instituts et Centres à l'extérieur et à l'intérieur de l'Iran, au travail, à l'aide et aux conseils des maîtres et des collègues qui ont rendu possible la réalisation de cet ouvrage. Qu'ils en soient tous remerciés !

Instituts et centres iraniens :

Les Archives nationales et la Bibliothèque Nationale de la République islamique d'Iran.

Le Musée national de l'Iran

La Photothèque du Palais de Golestan

L'Institut iranien des études sur l'histoire contemporaine

La Bibliothèque et le Musée National de Malek

La Bibliothèque Centrale, les Archives, le Centre de Documentation de l'Université de Téhéran

L'Association des œuvres et des figures culturelles

L'Association des Ingénieurs-Consultants Piraz

L'Association des Ingénieurs-Consultants Amood

Le Centre des Archives du monument de Moudsouieh

Le Musée d'Astaneh à Qom

La Faculté des Beaux-Arts, l'Université de Téhéran

Les Archives photos du journal Ettela'at

Instituts et centres à l'étranger :

L'Institut français d'architecture (IFA) Collection Mace, Bibliothèque des Arts Décoratifs, Paris

L'Ecole des Beaux-Arts, Paris

Le Musée Guimet, Paris

La Municipalité de Châumont, France

En raison de vaste périmètre géographique des activités d'André Godard, le travail de recherche a nécessité l'assistance apportée par les personnes suivantes en différents endroits, et nous les en remercions infiniment.

Paris :

MM. Aliakbar Maghare et Kian Maghare pour leur assistance dans le domaine de la fourniture des documents et particulièrement des documents visuels.

Mme Niloufar Maniei pour la collecte des données et des documents visuels.

Chiraz :

M. Jamshid Khojandi pour son activité étendue de complément de recherches et sa collecte des documents, dont des documents visuels sur la province de Fârs et la ville de Chiraz.

La maison d'édition de Navid à Chiraz pour avoir autorisé l'accès à sa documentation et particulièrement aux documents visuels.

M. Mohammad-Karim Khormali pour la remise de documents visuels.

Kazeroun, province de Fârs :

MM. Mohsen Ebadi, Nasrollah Yazdani et Mohsen Tohidian pour leur assistance dans la collecte des données.

Ispahan :

L'Association des Ingénieurs-Consultants

Polshier :

MM. Mohammed Reza Ghaneei et Askhan Ghaneei et Mme Neda Tajadod.

M. Jaber Salehi Koupaee et Mme Hajar Salehi Koupaee pour avoir fourni des documents visuels et avoir surveillé la collecte des données.

Machhad :

M. Reza Daishidi pour la préparation du plan du Musée d'Astaneh de Machhad, conçu par André Godard, Mme Zohreh Famoodian et M. Navid Anbarani pour le prêt des documents visuels et la surveillance de la collecte des données.

Qom :

M. Ali Mohseni Kashani pour son aide à la présentation des sources et des personnes, et pour ses renseignements fournis sur le lycée Hekmat.

MM. Seyed Hossein Razawi Borqe et Behzad Usefzade pour la présentation des sources et des personnes, et les données et documents visuels fournis sur le Musée d'Astaneh de Qom.

M. Alireza Sangtarashan pour son aide fournie à la collecte des données.

Borujerd :

M. Hojjatollah Yammohamadi pour sa contribution aux documents visuels.

Tabriz :

M. Seyed Javad Sadraddini pour son assistance apportée à la collecte des documents visuels du Musée de Tabriz.

Toutes les personnes suivantes qui nous ont aidés à rassembler un complément de documentation et à recourir à l'utilisation de sources précieuses en nous accordant généreusement l'accès à leurs collections privées. Qu'elles en soient remerciées !

Chahryar Adle pour ses conseils et la remise de documents visuels, en particulier celui de la remise à André Godard d'un doctorat Honoris Causa par l'Université de Téhéran.

La famille Mostafavi, MM Khashaya et Khodayar Mostafavi, pour avoir mis à notre disposition les photos de leur collection privée.

La famille Sami, M. Habib Sami, pour la mise à notre disposition de photos de sa collection privée.

M. Ali-Asghar Saed Samii, pour ses conseils, la fourniture de documents, et la mise à disposition des documents visuels.

Mme Mahboubeh Ghelich Khanli, pour la fourniture de documents visuels historiques.

La famille Mousavi : M. Mahmood Mousavi pour la remise de photos de sa collection privée.

MM. Hamed Mazaherian et Seyed Mohsen Habibi pour nous avoir facilité l'accès aux sources.

Mme Faranak Ghahremanpour, pour nous avoir confié ses photos de famille.

Mme Tahereh (Soha) Nasr, pour nous avoir fourni des documents, et des documents visuels.

Madame le docteur Marine Fromanger, pour nous avoir permis de prendre connaissance de sa thèse sur *Henry Viollet en Perse*.

Mmes Nazak Afshar et Maryam Moussavi pour nous avoir facilité l'accès aux sources et à la documentation française.

Mme Mehran Ashuri et M. Javad Naimi pour nous avoir facilité l'accès aux sources.

Nous remercions également les personnes suivantes: Mme Khorshid Saber pour ses efforts d'avoir rassemblé, pendant de nombreuses années, des informations de presse et nous avoir confié ainsi des données précieuses pour la rédaction de ce livre, Mme Tatjana Tatjano et M. Leonard Pirouzi pour avoir accepté de fournir certains documents visuels des Etats-Unis, Mme Maryam Tasdighi pour la traduction en persan des documents étrangers, Mmes Bahareh Zenian et Elahe Karimnia pour la relecture du livre, Mme Behnaz Zenian pour son gros travail de classement de la documentation, la correction et les compléments apportés aux plans. M. Behrus Safarzadeh et Mmes Parvian Rahimi et Soodabeh Saber ont contribué à la préparation de l'Index et M. Farhad Behboodi a complété les dessins de certains plans.

Mme Soheila Ghassemi Korabzli a traduit le livre en français et a trouvé les équivalents et les orthographies des noms propres ; et Mme Maryam Moussavi a bien voulu relire la version française. Nous les remercions de leur exactitude et de leur application. Le complément et la correction de la traduction anglaise sont dus aux efforts de M. Ajaz Hussain et la correction de la version française est dû à l'aimable attention du professeur Pierre Doriguier et Lauren Bijard.

M. Abdolali Azimi a accepté de corriger la version persane et nous lui devons l'amélioration de la qualité du texte. M. Mohammad Nezhad Beryani a achevé la mise en page du livre et M. Mahoor Zahraei pour faire l'édition des images et nous le remercions de ses attention et de ses précisions.

Hiver 2014

Acknowledgement

The authors wish to thank the following institutes and individuals for their cooperation in making the documents, images and material available for the book without which it would have been impossible to complete the research and place it at the disposal of the readers.

The Iranian Institutes and organizations include:

National Library and Archives of the I.R of Iran
National Museum of Iran/Ancient Museum of Iran

Golestan Palace Photo Archives

Iranian Institute for Contemporary Historical Studies

Malek National Library and Museum

Central Library and Documentation Center, University of Tehran

Society for the Appreciation of Cultural Works and Dignitaries

Pirraz Associates Architect and Planner

Amood Associates Architect and Planner

Masoudieh Documentation Center

Astaneh Qom Museum

Faculty of Fine Arts, University of Tehran

Photo Archive of Ettela'at Daily

Overseas institutes and organizations include:

Institute Français d'Architecture (IFA)
Collection Mace, Arts Décoratifs Library, Paris

L'École des Beaux Arts, Paris

Guimet Museum

Chamont Municipality, France

Given the extensive nature of Godard's activities, the authors had to seek assistance from organizations and individuals in various parts of Iran as well as overseas in conducting research for the book. We wish to thank the following for their cooperation:

Paris:

Ali Akbar Maghare and Kian Maghare for making documents and images available

Ms. Niloufar Maniei for gathering data and images.

Shiraz:

Mr. Jamshid Khojandi for his extensive activities for conducting research and compiling data and photos from Fars province
Navid Shiraz Publications for authorizing the use of documents and images.

Mr. Mohammad Karim Khormali for making photos available.

Kazeroun, Fars province:

Messers Mohsen Ebadi, Nasrollah Yazdani and Mohsen Tohidian for assistance in gathering data.

Isfahan:

Polshier Associates Architect and Planner, Messers Mohammad Reza Ghaneei and Ashkan Ghaneei, Ms. Neda Tajadod.

Mr. Jaber Salehi Koupaee and Ms. Hajar Salehi Koupaee for providing photos and compiling data.

Mashhad:

Reza Daishidi for providing a map from Astan-e Qods Razavi Museum
Ms. Zohreh Farroodian and Mr. Navid Anbarani for making images available and compiling data.

Qom:

Mr. Ali Mohseni Kashani for providing reference and introducing informed individuals regarding Hekmat School.

Messers Seyyed Hossein Razawi Borgei and Behzad Usefzad for introducing informed individuals and making photos and documents available about Astan-e Qom Museum.

Mr. Alireza Sangtarshan for assistance in compiling data.

Boroujerd:

Mr. Hojjatollah Yamamoto for making images available.

Tabriz:

Mr. Seyed Javad Sadreddini for access to photos from Tabriz Museum.

We also wish to thank the following individuals who unhesitatingly placed their personal collection at our disposal:

Mr. Chahryar Adle for giving directions and making the honorary doctorate degree of Andre Godard from Tehran University as well as images available.

Messers Khashaya and Khodayar Mostafavi for providing photos from their personal collection.

Mr. Habib Sami for providing photos from personal collection.

Mr. Ali Asghar Saed Sami for giving directions and making photos available.

Ms. Mahboubeh Ghelichkhani for cooperating unhesitatingly in providing historical images

Mr. Mahmood Mousavi for placing photos from personal collection at our disposal.

Mr. Hamed Mazaherian and Mr. Seyed Mohsen Habibi for access to reference material.

Ms. Faranak Ghahremanpour for making photos from personal collection available.

Ms. Tahereh Soha Nasr for providing documents and images.

Ms. Marine Fromanger for putting the dissertation on *Henry Viollet in Iran* at our disposal.

Ms. Nazak Afshar and Maryam Moussavi for introducing and facilitating access to documents, data and images in France.

Ms. Mehran Ashuri and Mr. Javad Naimi for providing access to documents.

We also wish to thank Ms. Khorshid Saber for spending years in extracting information from periodicals and journals and placing invaluable material at our disposal.

Our gratitude also goes out to:

Ms. Tatyna Tataro and Mr. Leonard Pirouzi for gathering photographic documents in the US.

Ms. Maryam Tasdighi for translating reference material.

Ms. Bahareh Zenian and Ms. Elahe Karimnia for proof-reading the text.

Ms. Behnaz Zenian for organizing documents and revising maps.

Mr. Behruz Safarzadeh and Ms. Parvane Rahimi and Ms. Soodabeh Saber for drawing up the index.

Mr. Farhad Behboodi for drafting maps.

Ms. Soheila Ghassemi was responsible for French translation and Indexing while Ms. Maryam Moussavi undertook the proof-reading of the French text. We thank them for their diligence and interest.

We appreciate Mr. Ajaz Hussain for painstakingly finalizing and editing the English text and Professor Pierre Dorquier and Mr. Lauren Bijard for meticulously editing the French text.

Mr. Abdolali Azimi undertook the editing of the Persian text and the credit for enhancing its quality goes to him.

We are deeply gratified to Mr. Mohammad Nezhad Beryani for the lay-out and graphic designing. Mr. Mahoor Zahraee for editing the pictures.

Winter 2014